

CONGRES – PERSOONLIJKHEIDSPROBLEMATIEK: IMPULSEN EN EMOTIES

19 april 2018
Jaarbeurs Utrecht

Mensen met een persoonlijkheidsstoornis hebben vaak moeite met het controleren van hun impulsen en emoties. Dat is met name het geval bij mensen die een borderline-, theatrale-, antisociale- of narcistische persoonlijkheidsstoornis hebben: de zogeheten "cluster B" persoonlijkheidsstoornissen.

Zij zijn vaak impulsief. Hun emotionele en sociale problematiek kan dramatische vormen aannemen hetgeen zich kan uiten in onverantwoordelijk, asociaal- en agressief gedrag met alle nare gevolgen dan dien. Emotieregulatie, het onderhouden van relaties en het voorkomen van depressie zijn bekende sleutelwoorden in de behandeling en begeleiding van deze doelgroep.

Voor jou als behandelaar of begeleider in bijvoorbeeld de GGz, jeugdzorg of LVB-zorg is deze groep dan ook vaak moeilijk om mee om te gaan. Want hoe ga je een positieve werkrelatie aan met mensen die moeite hebben met het aangaan van relaties? Met mensen die door emotionele pieken en dalen vaak afspraken missen? Of zelfs manipulatief zijn?

En als het je lukt om een werkrelatie aan te gaan, begint het pas: hoe ondersteun je deze mensen in het mentaliseren? Hoe help je hen om hun emoties onder controle te krijgen en met de gevolgen van impulsieve acties om te gaan? Hoe ondersteun je hun gezinsleden en verdere sociale netwerk? Wat als ze naast een persoonlijkheidsstoornis ook nog licht verstandelijk beperkt zijn?

Deze en andere, aanverwante vragen staan centraal tijdens dit landelijk congres.

Doelgroep

Dit congres is bedoeld voor alle hbo- en academisch opgeleide hulpverleners en begeleiders die in de uitvoering van hun werk te maken krijgen met mensen met een cluster B problematiek en / of hun naasten. Te denken valt aan psychologen, orthopedagogen, (sociaal) psychiatrisch verpleegkundigen, jeugdzorgwerkers, maatschappelijk werkers, gezins- en persoonlijkbegeleiders, jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, trajectbegeleiders / trajectcoaches en medewerkers van Wmo-loketten.

Leerdoelen

- Inleiding in de cluster B problematiek en de samenhang met emotionele en sociale problemen
- Werken met cluster B problematiek bij hulpvragers met een LVB

- Mentaliseren bij mensen met een cluster B problematiek
- Ondersteuning van gezins- en familiesystemen van mensen met een persoonlijkheidsstoornis, mede in relatie tot mantelzorg aan mensen met een persoonlijkheidsstoornis
- Het werken met mensen met een borderline- of theatrale persoonlijkheidsstoornis
- Begeleiding en behandeling van mensen met een antisociale persoonlijkheidsstoornis
- Hulpverleners aan mensen met een narcistische persoonlijkheidsstoornis

Programma

09.15 uur Registratie en ontvangst met koffie en thee

10.00 uur Opening congres en inleiding op het thema door dagvoorzitter Dr. Guido van de Luitgaarden

10.15 uur Prof. dr. Jan Derksen [Universiteit Brussel] - Inleiding in de cluster B persoonlijkheidsproblematiek

11.00 uur Pauze

11.30 uur Dr. Jannelien Wieland en Drs. Annemarie van den Brink [Poli-Plus] - Persoonlijkheidsproblematiek en LVB

12.15 uur Dr. Joost Hutsebaut [Viersprong] - Mentaliseren bij mensen met een persoonlijkheidsproblematiek

13.00 uur Lunchbuffet

14.00 uur Deelsessies

Deelsessie 1 A Suzanne Knol [Dimence] - Borderline en theatrale persoonlijkheidsstoornis

Deelsessie 1 B Drs. Liesbet Nijssens [KU Leuven] - Antisociale persoonlijkheidsstoornis

15.00 uur Pauze

15,30 uur Deelsessies

Deelsessie 2 A Dr. Kees Kooiman [Viersprong] - Narcistische persoonlijkheidsstoornis

Deelsessie 2 B Jacqueline Neijenhuis [Projectbegeleiding en advies] - Familiesystemen en mantelzorg

16.30 uur Afsluiting

Sprekers en hun bijdrage

Prof. Dr. Jan Derksen

Bijdrage: Inleiding cluster B

Jan Derksen is hoogleraar Klinische psychologie aan de Universiteit Brussel. Hij ijkte en valideerde veel psychologische tests zoals een test voor emotionele intelligentie, maar ook de MMPI-2. Zijn specialismen zijn psychologische diagnostiek, psychodynamische psychotherapie, test voor emotionele intelligentie en cognitieve intelligentie. In 2007 verscheen zijn boek over narcisme in deze tijd.

Jan gaat in deze plenaire inleidende presentatie nader in op de cluster B persoonlijkheidsproblematiek en de samenhang met emotionele en sociale problemen. Wat is bekend uit recent wetenschappelijk onderzoek en wat kunnen we hiermee in de praktijk?

Dr. Jannelien Wieland

Bijdrage: Persoonlijkheidsproblematiek en LVB

Jannelien werkt als psychiater bij Poli-Plus en is leider van het expertisecentrum/netwerk LVB+ bij Cordaan. Zij is gespecialiseerd in diagnostiek en behandeling van psychische stoornissen bij mensen die zwakbegaafd zijn of een verstandelijke beperking hebben en

gepromoveerd op het onderwerp psychopathologie bij zwakbegaafdheid. Naast haar klinische werk is zij betrokken bij verschillende projecten met als doel het vergroten en delen van de kennis over de dubbele diagnose psychische stoornis en een lager IQ. Volgens de nieuwe zorgstandaard Persoonlijkheidsstoornissen kan bij meer dan de helft van de patiënten in de GGZ en in de verslavingszorg een of meerdere persoonlijkheidsstoornissen worden vastgesteld. Geldt dat ook voor mensen met een lager IQ? Zo'n 15% van de Nederlandse bevolking heeft een IQ onder de 85, is dus zwakbegaafd of heeft een lichte verstandelijke beperking. Kunnen deze patiënten met een persoonlijkheidsstoornis controle leren krijgen over hun emoties en impulsen? Of is dat vanwege de ontwikkelingsachterstand per definitie niet haalbaar? Hoe bouw je een werkrelatie op met patiënten met een lager IQ? Waar loop je tegenaan en hoe kan behandeling worden vormgegeven? Deze vragen staan centraal in de duo-presentatie onder leiding van Jannelien en Annemarie.

Drs. Annemarie van den Brink

Bijdrage: Een persoonlijkheidsstoornis en een lager IQ. Wat nu?

Annemarie is opgeleid tot Gz-psycholoog en circa 30 jaar werkzaam op het gebied waar psychische klachten en patiënten met een lager IQ elkaar raken. Haar speciale interesse gaat uit naar klachten die te maken hebben met (vroeg) kinderlijk trauma en persoonlijkheidsproblematiek bij patiënten met een lager IQ. Annemarie verzorgt een duo presentatie met Dr. Jannelien Wieland.

Dr. Joost Hutsebaut

Bijdrage: Mentaliseren

Joost is opgeleid tot klinisch psycholoog en deed zijn promotie-onderzoek aan de K.U.Leuven. Hij werkt als behandelaar en onderzoeker bij de Viersprong en is als zodanig ook verbonden aan het Kenniscentrum Persoonlijkheidsstoornissen. Werken aan mentaliseren bij mensen met een cluster B persoonlijkheidsproblematiek staat centraal in deze laatste plenaire sessie onder leiding van Joost. Wat weten we over mentaliseren bij deze doelgroep en hoe gaat dit concreet in z'n werk?

Suzanne Knol

Bijdrage: Borderline en theatrale persoonlijkheidsstoornis

Suzanne werkt als verpleegkundig specialist bij Dimence in de regio Apeldoorn en omgeving. Suzanne gaat in haar deelsessie in op de do's en don'ts in het werken met mensen met een borderline of theatrale persoonlijkheidsstoornis.

Drs. Liesbet Nijssens

Bijdrage: ASP

Liesbet Nijssens is psycholoog en psychoanalytisch psychotherapeut bij de Viersprong, een GGZ instelling voor kinderen, jongeren en volwassenen met ernstige problemen in hun persoonlijkheid, gedrag en/of gezin. Zij is trainer, supervisor en consultant bij MBT - Nederland en PhD student aan de Katholieke Universiteit Leuven. In deze praktijkgerichte deelsessie onder leiding van Liesbet staan de do's en don'ts in het werken met mensen met een antisociale persoonlijkheidsstoornis centraal.

Dr. Kees Kooiman

Bijdrage: Sympathy for the devil

Kees is psychiater en psychoanalytisch psychotherapeut met als aandachtsgebied de psychotherapeutische behandeling van patiënten met een persoonlijkheidsstoornis en/of een depressieve-stemmingsstoornis of somatisch-symptoomstoornis. Hij is werkzaam als behandelaar en onderzoeker bij de Viersprong en is daarnaast supervisor bij NVP, NVPP voor o.a. Dynamische Interpersoonlijke Therapie en Tranference Focused Psychotherapie.

Hoe zorg je voor een effectieve en plezierige behandeling van de patiënt met een narcistische persoonlijkheidsstoornis?

Patiënten met een narcistische persoonlijkheidsstoornis kunnen om verschillende redenen behandeling zoeken: bijvoorbeeld vanwege ontregelende externe omstandigheden, vanwege een depressie, en soms ook voor de persoonlijkheidsstoornis zelf. Zij zijn echter gewend vooral op zichzelf te vertrouwen en weinig van anderen te verwachten. In het contact met anderen, dus ook met de therapeut, kunnen zij zich arrogant en minachtend opstellen. Dan kan het voor de therapeut moeilijk worden adequaat te blijven mentaliseren en zich empathisch en accepterend te blijven opstellen. Met 'common sense'-principes uit de psychoanalytische therapie worden handvatten gegeven om de behandeling van deze patiënten constructief vorm te geven.

Jacqueline Neijenhuis

Bijdrage: Familiesystemen

Jacqueline Neijenhuis werkt als zelfstandige in de gezondheidszorg. Zij is o.a. projectleider van de Generieke Module samenwerking en ondersteuning van naasten van mensen met een psychische problematiek.

Jacqueline gaat in deze deelsessie in op het ondersteunen van naasten van mensen met een persoonlijkheidsproblematiek. Hierbij zal een speciaal ontworpen praktijkgerichte methode nader worden toegelicht.

Dr. Guido van de Luitgaarden

Bijdrage: Dagvoorzitter

Guido is senior onderzoeker bij het lectoraat Sociale Integratie van Zuyd Hogeschool en hoofdredacteur van *Blik op Hulp*. Hij is sinds 2002 werkzaam bij Zuyd Hogeschool en in 2012 promoveerde hij aan de University of Salford (VK) op een proefschrift over oordeels- en besluitvorming van jeugdbeschermers bij vermoedens van kindermishandeling.